3 Νοεμβρίου 2023

Να ποστάρω το παιδί μου ή όχι;

/ Γενικά Θέματα / Κοινωνιολογικά (κοινωνική πρόνοια & οικογενειακά θέματα)

Οι μισοί γονείς μοιράζονται εικόνες των παιδιών τους. Οι άλλοι μισοί όχι. Ποιοι έχουν δίκιο και γιατί;

Ζούμε στην εποχή όπου το ψηφιακό «αποτύπωμα» του ατόμου είναι κομμάτι της προσωπικότητάς του. Σύμφωνα με τους ειδικούς, όταν ένας γονέας δημοσιοποιεί στους δικούς του λογαριασμούς social media εικόνες του παιδιού του, πρακτικώς αρχίζει να διαμορφώνει τη διαδικτυακή ταυτότητά του, αφαιρώντας του έτσι το δικαίωμα του μελλοντικού αυτοπροσδιορισμού, ψηφιακού και όχι μόνον.

Ηλιάνα Μάγρα

Είναι όρθιος στην αγκαλιά της γιαγιάς του, η οποία τον φιλάει στο μάγουλο με τα μάτια της κλειστά. Το βλέμμα της μαμάς του στο φόντο, κοιτώντας τη δική της μητέρα να κρατάει τον γιο της, είναι γεμάτο αγάπη. Εκείνος είναι «γυρισμένος» προς τη φωτογράφο. Οι κατάξανθες μπουκλίτσες του στέκονται άτακτα στο μικρό του κεφαλάκι, τα βαθυγάλανα μάτια του κοιτούν, χωρίς να χαμογελάει αλλά ούτε και να απορεί, κι ας είναι ένα από τα ξανθά φρυδάκια του λίγο ανασηκωμένο. Είναι

μια ερασιτεχνική φωτογραφία που θα πληρούσε όλα τα στάνταρντ για ένα καλό ποστ στο Instagram. Εχουν όλοι βγει ωραίοι, και δη το φωτογενές ενάμισι έτους βρέφος. Είναι μια πραγματικά αυθόρμητη στιγμή –πάντα η αλήθεια, κι ας είναι ελαφρώς επιμελημένη με φίλτρα, έχει καλύτερη απόδοση– που απεικονίζει τρεις γενιές και τη γλυκιά σχέση μεταξύ τους, «του παιδιού μου το παιδί είναι δυο φορές παιδί μου», και τα λοιπά. Αλλά η δημοσιοποίηση της φωτογραφίας περιορίστηκε στο οικογενειακό γκρουπ στο WhatsApp.

Συμφωνώντας με την εικονιζόμενη μητέρα, οι περισσότεροι γονείς που μίλησαν στην «Κ» δήλωσαν ότι δεν αναρτούν φωτογραφίες των παιδιών τους στα social media. Κι όμως, στα timeline μας σε Instagram και Facebook βλέπουμε καθημερινά φωτογραφίες παιδιών φίλων, γνωστών, και λιγότερο γνωστών που κάποτε και για λόγους που κανείς δεν θυμάται έγιναν διαδικτυακοί μας «φίλοι». Να ανεβάσει κανείς φωτογραφίες των παιδιών του στα social media ή να μην ανεβάσει;

«Ο καθένας από εμάς βιώνει την ταυτότητά του υβριδικά – έχουμε έναν εξ ονόματος εαυτό και μια ψηφιακή ταυτότητα εαυτού και συνυπάρχουμε σε αυτές», δηλώνει στην «Κ» ο Θεοφάνης Τάσης, ο οποίος διδάσκει Σύγχρονη Πρακτική Φιλοσοφία στο Alpen-Adria Universität στην Αυστρία. Οταν ένας γονέας, ή κάποιος άλλος ενήλικος του οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντος, παίρνει την απόφαση να δημοσιοποιεί ψηφιακές εικόνες ενός παιδιού, αρχίζει να διαμορφώνει τη διαδικτυακή ταυτότητά του, αφαιρώντας του έτσι το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού, ψηφιακού και όχι μόνο. «Αν οι γονείς μας τονίζουν συγκεκριμένες χαρακτηριστικές δραστηριότητές μας διαδικτυακά, τότε ο τρόπος που κατανοούμε τον εαυτό μας καθορίζεται από όλες αυτές τις εικόνες που έχουν συσσωρευθεί σε βάθος χρόνου – έχει καθοριστεί από την εικόνα μας που έχει κατασκευαστεί από τους γονείς μας, ο τρόπος που διαμορφώνουμε την ψηφιακή μας εικόνα, αλλά και πιο πολύ ο αυτοκαθορισμός μας έχει περιοριστεί», τονίζει ο κ. Τάσης.

Στη συνέχεια, ένα παιδί έχει δύο επιλογές, συμπληρώνει – να αποδεχτεί αυτή την εικόνα ή να αγωνιστεί για να κατασκευάσει μια καινούργια ταυτότητα. «Αλλά το δεύτερο είναι πάρα πολύ δύσκολο – προϋποθέτει αυτοκατανόηση ανεξάρτητη από αυτήν την εικόνα», σημειώνει ο ίδιος, «ενώ έχετε συνηθίσει να ανατροφοδοτείτε τις δραστηριότητές σας μέσω της αποδοχής αυτών των εικόνων». Η εικόνα των παιδιών τούς ανήκει, υπογραμμίζει. «Δεν μπορούμε να διαχειριζόμαστε την ψηφιακή εικόνα τους ούτε ως κηδεμόνες», λέει στην «Κ», αναφέροντας πως η δυσκολία έγκειται στο γεγονός ότι σήμερα «σχεδόν όλοι είμαστε υποχρεωμένοι να σκηνοθετούμε τον προσωπικό μας βίο δημόσια». Αυτό που απαιτείται όμως είναι μια επιμέλεια εαυτού, τονίζει. «Θα πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι ο τρόπος με τον

οποίο υπάρχουμε πια είναι υβριδικός, είναι μέρος του εαυτού μας η ψηφιακή εικόνα και θέλει ασκητική», δηλώνει ο κ. Τάσης.

Προβάλλεται ο γονέας

«Ο πειρασμός είναι πολύ μεγάλος σε όσους έχουν συνηθίσει αυτή την προβολή», λέει στην «Κ» ο Φιλήμων Παιονίδης, καθηγητής Ηθικής και Πολιτικής Φιλοσοφίας στο ΑΠΘ. «Αλλά αν ο σκοπός είναι μόνο η προβολή του γονέα, θα διέκρινα μια εντελώς εγωκεντρική στάση και πραγματική αδιαφορία για τα συμφέροντα του παιδιού – δεν είναι ό,τι χειρότερο μπορεί να γίνει», σημειώνει, «αλλά δείχνει ότι κανείς σκέφτεται τα παιδιά του ως μια μορφή ιδιοκτησίας».

Κι αν οι λόγοι δεν είναι εξ ορισμού εγωκεντρικοί; Πολλοί πλέον έχουν μεγαλώσει με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Είναι ένας τρόπος ζωής με μια διαδικτυακή έκφανση, η οποία, ως προέκταση της φυσικής ύπαρξης, σε καλεί να μοιράζεσαι κομμάτια της δεύτερης στην πρώτη. Ενα από αυτά, ίσως το μεγαλύτερο, είναι τα παιδιά.

Οπως και να έχει, συνηθίζεις το παιδί σου «σε μια μορφή αυτοπροβολής», δηλώνει ο κ. Παιονίδης. «Εθίζεις και το παιδί σου στα social media χωρίς να του δίνεις την ευκαιρία να επιλέξει – δεν σημαίνει ότι επειδή το παιδί δεν μπορεί να χειριστεί την εικόνα του μπορείς εν λευκώ να την κάνεις όπως θέλεις», εξηγεί.

Οι κίνδυνοι

Φυσικά, το ζήτημα δεν είναι μόνο ηθικό ή φιλοσοφικό, αλλά και θέμα ασφαλείας. «Εχει μαλλιάσει η γλώσσα των ειδικών του χώρου παιδικής προστασίας να λέμε στους γονείς “μην αναρτάτε φωτογραφίες των παιδιών σας”, και ειδικά φωτογραφίες πολύ μικρής ηλικίας παιδιών με μαγιό στη θάλασσα, είναι δεδομένο ότι αυτό είναι μια λάθος πρακτική», λέει στην «Κ» ο Γιώργος Νικολαΐδης, διευθυντής του τμήματος Ψυχικής Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας στο Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού.

Οι βασικοί λόγοι είναι δύο, τονίζει. «Πρώτον, μπορεί να στοχοποιηθούν τα παιδιά με βάση τις πληροφορίες που αφορούν το πού βρίσκονται, πού κάνουν διακοπές κ.ά.», αναφέρει. «Δεύτερον, υπάρχει ολόκληρη αγορά στο dark web για υλικό που απεικονίζει παιδιά σε φωτογραφίες ή βίντεο, υλικό που διάφοροι παιδόφιλοι μπορούν να πάρουν από τα social media».

Το ηθικό δίλημμα συνδέεται άρρηκτα με τις προκλήσεις ασφαλείας που το παιδί θα αντιμετωπίσει με την πράξη του γονέα του – «η ιδιωτικότητα οφείλει να έχει προστασία», τονίζει. «Επειδή οι νέες γενιές είναι πάρα πολύ γαλουχημένες πια σε μια λογική δημόσιας έκθεσης, θέλει συστηματική προσπάθεια από τους ενηλίκους

ώστε να ενημερωθούν τα παιδιά για τους κινδύνους του να παράγεις υλικό στο κινητό που δεν θέλεις να δεις δημοσιευμένο». Οταν εμείς οι ίδιοι τους δίνουμε το αντίθετο παράδειγμα, συμπληρώνει ο κ. Νικολαΐδης, τους περνάμε το λάθος μήνυμα.

Τα νέα εργαλεία υποκλοπής και αλλοίωσης

Η συντονίστρια του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου, Παρασκευή Φραγκοπούλου, τονίζει στην «Κ» ότι οι αναρτήσεις φωτογραφιών των παιδιών θα πρέπει να αποφεύγονται για όλους τους παραπάνω λόγους, και για έναν ακόμα. «Διανύουμε την εποχή των εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης – μπορεί οποιοσδήποτε να πάρει μια φωτογραφία που έχει αναρτηθεί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, να την αλλοιώσει και να φαίνεται μόνο το πρόσωπο ενός ανθρώπου, όλα τα υπόλοιπα να είναι πολύ διαφορετικά».

Σήμερα, είναι πολύ δύσκολο να διαχωριστεί, ακόμα και με τη χρήση τεχνολογίας, αν μια φωτογραφία είναι γνήσια ή όχι. «Είναι τα λεγόμενα deep fakes, εξαιτίας των οποίων πρέπει να είμαστε ακόμα πιο επιφυλακτικοί στην κοινοποίηση φωτογραφιών των παιδιών μας αλλά και δικών μας – πολλοί λένε “εντάξει δεν θα συμβεί σε μένα αυτό” αλλά πληθαίνουν όλο και περισσότερο τα περιστατικά μεταποίησης φωτογραφιών παγκοσμίως», σημειώνει.

Το ίδιο το Κέντρο έχει εντοπίσει παραδείγματα αλλοιωμένων φωτογραφιών.

«Εχουμε περιστατικά που αναρτήθηκαν φωτογραφίες στα social media, αλλοιώθηκαν και ανακοινώθηκαν σε γκρουπ αμφιβόλου περιεχομένου», λέει στην «Κ» η κ. Φραγκοπούλου, «έχουμε λάβει πολλές καταγγελίες για τέτοιου είδους περιεχόμενο». Μια φράση που συχνά χρησιμοποιούν στο Κέντρο είναι το «better to be safe than sorry», αναφέρει. «Είναι καλύτερο να προσέχουμε περισσότερο», εξηγεί, «από το να υποφέρουμε αργότερα».

Φωτ. GETTY IMAGES

kathimerini.gr